

SC_09

Competenties met betrekking tot ruimtelijk bewustzijn

Tweede graad

Doorstroomfinaliteit

9.1 De leerlingen situeren personen, plaatsen, patronen en processen op relevante ruimtelijke schaalniveaus.

Met inbegrip van kennis

Feitenkennis

- Sterrenkundige invalshoek: wereldgradennet, noorderbreedte, zuiderbreedte, westerlengte, oosterlengte, pool, evenaar, halfrond, meridiaan, breedtecirkel
- Fysischgeografische invalshoek: klimaatzone, vegetatiezone, zee, oceaan, continent, rivier, meer, reliëfteenheid
- Politiek-, sociaal- en economischgeografische invalshoek: stad, staat, natie, werelddeel, wereldblok, VN, EU, BBP, globaliseringsindex, ontwikkelingsgraad, bevolkingsdichtheid, goederenstroom, financiële stroom, datastroom, toeristische stroom, migratiestroom

Conceptuele kennis

- Sterrenkundige invalshoek: coördinatenstelsel, lengteligging, breedteligging, polen, evenaar, halfronden, meridianen en breedtecirkels
- Fysischgeografische invalshoek: klimaat- en vegetatiezones, zeeën, oceanen, continenten, rivieren, meren, reliëfteenheden, bodems
- Politiek-, sociaal- en economischgeografische invalshoek: steden, staten, naties, werelddelen, wereldblokken, VN, EU en andere actuele politiek-economische samenwerkingsverbanden (zoals G8, G20, OPEC), BBP, globaliseringsindex, ontwikkelingsgraad, bevolkingsdichtheid, bevolkingsdynamiek (zoals bevolkingsgroei, vergrijzing), landbouwsystemen, industriële regio's, ontginningsregio's, goederenstromen, financiële stromen, datastromen, toeristische stromen, migratiestromen
- Principes van absoluut en relatief situeren

Procedurele kennis

- Toepassen van principes van absoluut en relatief situeren
- Gebruiken van geografische hulpbronnen uit eindterm 9.7

Metacognitieve kennis

Met inbegrip van context

* De eindterm wordt gerealiseerd aan de hand van situeringen uit de eindtermen 9.2, 9.3, 9.4, 9.5 en 9.6.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie

Beheersingsniveau Toepassen

Affectieve dimensie^o

Psychomotorische dimensie

9.2 De leerlingen illustreren hoe personen betekenis geven aan plaatsen.

Met inbegrip van kennis

Feitenkennis

Conceptuele kennis

- Factoren die de beleving en betekenis van een plaats beïnvloeden zoals de persoonlijke, sociale, maatschappelijke, politieke en culturele context
- Reële, ervaren en mentale afstand en tijd
- Mentale kaart
- Invloed van de cartografische voorstelling op ruimtelijke beeldvorming

Procedurele kennis

Metacognitieve kennis

Met inbegrip van context

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie

Beheersingsniveau Begrijpen

Affectieve dimensie*

Open staan voor opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...

Psychomotorische dimensie

Ruimtelijke patronen en processen aan het aardoppervlak verklaren als het resultaat van interacties tussen natuurlijke processen onderling, tussen menselijke processen onderling en tussen natuurlijke en menselijke processen.

9.3 De leerlingen onderzoeken demografische processen op verschillende ruimtelijke schaalniveaus.

Met inbegrip van kennis

Feitenkennis

- Geboortecijfer, sterftcijfer, natuurlijke aangroei
- Emigratie, immigratie, migratiesaldo
- Migratiestroom
- Bevolkingsgroei
- Bevolkingsdichtheid
- Landelijke en stedelijke bevolking
- Leeftijdsstructuur, vergrijzing, leeftijdshistogram
- Geboortebeleid

Conceptuele kennis

- Demografische indicatoren
- > Geboortecijfer, sterftcijfer, natuurlijke aangroei, leeftijdsstructuur
- > Migratiesaldo
- > Bevolkingsdichtheid
- > Familiestructuren
- > Ontwikkelingsgraad zoals Human Development Index
- > Kwantitatieve verhouding tussen landelijke en stedelijke bevolking
- Demografische processen
- > Bevolkingsgroei
- > Emigratie, immigratie
- > Vergrijzing
- > Demografische transitie
- Beïnvloedende factoren op demografische indicatoren en processen
- > Motivatie voor migratie zoals politieke systemen, oorlogssituatie
- > Geboortebeleid
- > Fysisch
- # Klimaat, met inbegrip van klimaatverandering
- # Reliëf
- # Bodemkwaliteit
- > Sociaal-economisch: welzijn, welvaart, armoede
- Ruimtelijke spreiding van migratiestromen

Procedurele kennis

- Gebruiken van geografische hulpbronnen uit eindterm 9.7

Metacognitieve kennis

Met inbegrip van context

- * De eindterm wordt gerealiseerd aan de hand van casussen op verschillende relevante ruimtelijke schaalniveaus, gaande van lokaal tot mondiaal.
- * De eindterm wordt gerealiseerd aan de hand van casussen uit verschillende regio's van de wereld.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie

Beheersingsniveau Analyseren

Affectieve dimensie°

Psychomotorische dimensie

Met inbegrip van kennis

Feitenkennis

- Productie, ontginning, energiewinning, landbouw, industrie, dienst
- Consumptie, vraag en aanbod, afzetmarkt
- Goederenstroom, financiële stroom, datastroom, toeristische stroom
- Mondialisering

Conceptuele kennis

- Productie:
  - > Ontginning van grondstoffen, energieproductie, landbouw, industrie, diensten
  - > Productiewijzen: traditioneel versus modern, duurzaam versus niet duurzaam, extensief versus intensief
- Consumptie
  - > Vraag en aanbod, afzetmarkt
  - > Consumptiewijzen: duurzaam versus niet duurzaam
- Netwerken: goederenstromen, financiële stromen, datastromen, toeristische stromen, landgrabbing
- Beïnvloedende factoren op economische processen
  - > Geopolitieke factoren zoals staatsvorm, stabiliteit
  - > Fysisch
    - # Klimaat, met inbegrip van klimaatverandering
    - # Reliëf
    - # Bodemkwaliteit
    - # Ondergrond
  - > Sociaal-economisch zoals welzijn, welvaart, scholingsgraad
- Mondialisering

Procedurele kennis

- Gebruiken van geografische hulpbronnen uit eindterm 9.7

Metacognitieve kennis

Met inbegrip van context

- * De eindterm wordt gerealiseerd aan de hand van casussen op verschillende relevante ruimtelijke schaalniveaus, gaande van lokaal tot mondiaal.
- * De eindterm wordt gerealiseerd aan de hand van casussen uit verschillende regio's van de wereld.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie

Beheersingsniveau Analyseren

Affectieve dimensie°

Psychomotorische dimensie

9.5 De leerlingen reflecteren over ruimtelijke gevolgen van demografische en economische processen op verschillende ruimtelijke schaalniveaus.

Met inbegrip van kennis

Feitenkennis

- Verstedelijking, ontvolking, platteland, stad
- Mobiliteit
- Functiewijziging
- Milieueffect
- Bodemerrosie, bodemdegradatie
- De-industrialisatie en industrialisatie
- Duurzaam ruimtegebruik

Conceptuele kennis

- Ruimtelijke gevolgen
- > Veranderingen in structuren en patronen in de bebouwde ruimte
- # Historische en hedendaagse stedelijke ontwikkeling
- # Verschuivingen tussen stad en platteland: verstedelijking van het platteland, ontvolking van het platteland, groei van steden, evolutie in mobiliteit, stadslandbouw
- # Patronen in steden zoals door sociale segregatie, multiculturaliteit, functiewijzigingen
- # Hiërarchie van steden op basis van criteria zoals economie, cultuurparticipatie, politiek
- # Effecten van verstedelijking op het milieu in de stad zoals luchtvervuiling, congestie, verharding, vorming van hitte-eiland
- # Effecten van verstedelijking van het platteland op het milieu zoals kwaliteit oppervlaktewater, versnippering van open ruimte
- # Effecten van industrialisatie en de-industrialisatie zoals reconversie, leegstand van bedrijfsgebouwen
- > Veranderingen in structuren en patronen in de open ruimte als gevolg van
- # Schaalveranderingen in de landbouw
- # Ontginning van grondstoffen en energiebronnen
- # Milieueffecten: bodemerrosie, bodemdegradatie en andere zoals verzuring, vermesting, versnippering, waterschaarste, ontbossing
- Fysische, sociaal-economische en geopolitieke beïnvloedende factoren
- Duurzaam ruimtegebruik

Procedurele kennis

- Strategieën om te analyseren
- > Systeendenken
- > Gebruiken van geografische hulpbronnen uit eindterm 9.7
- > Gebruiken van GIS-viewers uit eindterm 9.8
- Toepassen van reflectievaardigheden

Metacognitieve kennis

Met inbegrip van context

- * De eindterm wordt gerealiseerd aan de hand van casussen op verschillende relevante ruimtelijke schaalniveaus, gaande van lokaal tot mondiaal.
- * De eindterm wordt gerealiseerd aan de hand van casussen uit verschillende regio's van de wereld.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie

Beheersingsniveau Evalueren

Affectieve dimensie*

Psychomotorische dimensie

Met inbegrip van kennis

Feitenkennis

- Broeikaseffect, versterkt broeikaseffect
- Albedo
- Broeikasgas

Conceptuele kennis

- Koolstofcyclus
- Stralingsbalans, energieomzetting, albedo
- Oorzaken van het versterkt broeikaseffect
- > Evolutie van de belangrijkste broeikasgassen in de atmosfeer en de herkomst ervan, global warming potential
- Gevolgen van het versterkt broeikaseffect
- > Veranderingen in structuren en patronen in het landschap als gevolg van klimaatverandering: stijging van het zeepeil, verschuiven van klimaten en verspreidingsgebieden van planten en dieren en andere zoals ruimtelijke spreiding van tropische ziektes
- > Extreme weerfenomenen

Procedurele kennis

- Systeemenken
- Gebruiken van geografische hulpbronnen uit eindterm 9.7
- Gebruiken van GIS-viewers uit eindterm 9.8

Metacognitieve kennis

Met inbegrip van context

* De eindterm wordt gerealiseerd aansluitend bij inhouden van de eindtermen 9.3, 9.4 en 9.5.

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie

Beheersingsniveau Analyseren

Affectieve dimensie*

Psychomotorische dimensie

Geografische methoden en technieken aanwenden om ruimtelijke patronen en processen te onderzoeken.

9.7 De leerlingen gebruiken terreintechnieken en geografische hulpbronnen om ruimtelijke processen en de gevolgen ervan te onderzoeken.

Met inbegrip van kennis

Feitenkennis

Conceptuele kennis

- Terreintechnieken zoals bodem-, geluids- of wateronderzoek, verkeersonderzoek, enquête, observatie, terreinkartering
- Geografische hulpbronnen: kaart, atlas, satellietbeeld, luchtfoto, statistisch bronnenmateriaal, leeftijdshistogram, klimatogram

Procedurele kennis

- Toepassen van terreintechnieken zoals bodem-, geluids- of wateronderzoek, verkeersonderzoek, enquête, observatie, terreinkartering
- Gebruiken van geografische hulpbronnen zoals kaarten, atlas, satellietbeelden, luchtfoto's, statistisch bronnenmateriaal, leeftijdshistogrammen, klimatogrammen

Metacognitieve kennis

Met inbegrip van context

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie

Beheersingsniveau Toepassen

Affectieve dimensie°

Psychomotorische dimensie

9.8 De leerlingen gebruiken GIS-viewers om ruimtelijke patronen en processen en de gevolgen ervan te onderzoeken.

Met inbegrip van kennis

Feitenkennis

Conceptuele kennis

- GIS-viewer

Procedurele kennis

- Gebruiken van GIS-viewers

Metacognitieve kennis

Met inbegrip van context

Met inbegrip van dimensies eindterm

Cognitieve dimensie

Beheersingsniveau Toepassen

Affectieve dimensie°

Psychomotorische dimensie